

Lausuntopyyntö: HE 39/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeustulkkipöytäkirjistä

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI OIKEUSTULKKIPÖYTÄKIRJISTÄ

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto SKTL ry:ltä (jäljempänä SKTL) lausuntoa hallituksen lakiesityksestä koskien oikeustulkkipöytäkirjistä. Lain tarkoituksena on osaltaan panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU oikeudesta tulkkauskielen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä. Lain nojalla perustettaisiin direktiivin tarkoittama tarvittavan pätevyyden omaavien itsenäisten tulkkipöytäkirjien rekisteri.

SKTL katsoo, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen monikielisissä menettelyissä edellyttää pätevien tulkkipöytäkirjien käyttämistä silloin, kun viranomaisella ja epäilyllä tai syytetyllä ei ole sellaista yhteistä kieltä, jolla he voisivat kommunikoida riittävän tehokkaasti. Siksi SKTL pitää direktiivin tavoitetta tulkkauspalveluiden laadun turvaamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä erittäin tärkeänä. Suunnitellun oikeustulkkipöytäkirjien avulla voitaisiin osoittaa oikeusavustajille ja toimivaltaisille viranomaisille ammattitaitoisia, tulkipöytäkirjien sääntöihin sitoutuneita tulkkipöytäkirjistä. Käsitteemme on, että ammattitulkkipöytäkirjien käytön lisääminen voi lyhentää käsittelyaikoja ja vähentää virheellisiin tietoihin perustuvien päätösten määriä ja siten myös ajan myötä rajoittaa yhteiskunnan kustannuksia.

Lain yleisperusteluissa kohdassa 2.2, alaotsikko Kääntäjien ja tulkkipöytäkirjien saatavuus, todetaan, että valtion viranomaisten on ensisijaisesti pyrittävä käyttämään yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n kilpailuttamia tulkkipöytäkirjistä. Kilpailutukset kohdistuvat nykyisellään tulkkauspalveluiden tarjoamiseen yleisesti, ja yksittäisiä, erittäin päteviä tulkkipöytäkirjistä voi siksi jäädä kilpailutusten ulkopuolelle, sillä yrittäjinä toimivista tulkipöytäkirjistä kaikki eivät ole toimeksiantosuhteessa kilpailutuksiin osallistuviin yrityksiin. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, kohdassa 1 Lakiehdotuksen perustelut 1 §. *Oikeustulkkipöytäkirjien rekisteri*, että "--- [oikeustulkkipöytäkirjien rekisterin] tarkoituksena on edistää --- riittävän pätevyyden omaavien tulkkipöytäkirjien saatavuutta." Koska lakiin ei sisältyisi velvoitetta käyttää ensisijaisesti oikeustulkkipöytäkirjien rekisteriin merkittävät tulkkipöytäkirjistä silloin kun näitä ylipäättäen on saatavilla, olisi vaarana, että rekisterin käyttö jäisi vähäiseksi.

Oikeustulkkipöytäkirjien rekisterin merkittävien kriteereistä säädettäisiin lain 5 §:ssä. Kriteerit ovat asialliset ja helposti todennettavat. Nykytilanteessa kriteerit täyttyviä tulkkipöytäkirjistä on kuitenkin vasta vähän, ja SKTL:n käsitys on, että lain esitöissä mainittu pätevyysvahti, 40–60 uutta rekisteriin merkittävää tulkkipöytäkirjistä vuosittain, on nykyisen rekrytointipohjan valossa hyvin optimistinen arvio. Lain edellyttämää 35 opintopisteen oikeustulkkauskokonaisuutta ei tällä erää tarjoa vielä yksikään suomalainen yliopisto, ja oikeustulkkipöytäkirjien erikoisammattitutkintoon valmistavasta 1418 kuukautta kestävästä koulutuksesta valmistunevat ensimmäiset 15 opiskelijaa keuhkokuumeella 2016. Erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta annetaan tällä hetkellä hyvin rajallisissa kielivaihtoehtoisissa (tänä vuonna suomen lisäksi venäjä, viro ja arabia, ensi vuonna alkavaan koulutukseen otetaan englanti, venäjä ja persia), ja monet

maailman valtakielistä jäisivät näin pitkäksi aikaa ilman rekisteröityjä oikeustulkkeja, vaikka kielivalikoima laajenisikin tulevina vuosina. Tämä koskee myös kansalliskieliämme, etenkin ruotsia.

Alalla toimii tällä hetkellä varsin ammattitaitoisia, eri tavoin koulutautuneita ja pätevöityneitä tulkkeja, joiden osaamista pykälässä määritellyt vaatimukset eivät kata. Kriteerien laajentaminen kattamaan myös muulla tavoin osoitettua oikeustulkkausosaamista edes väliaikaisena ratkaisuna olisi omiaan tehostamaan direktiivin tavoitteen saavuttamista.

Mikäli rekisteri jää kovin suppeaksi tai laki ei riittävästi velvoita viranomaisia sitä käyttämään, on vaarana, että tulkin käyttäjät jatkossakin noudattavat omia, sattumanvaraisempia kriteereitä tulkkeja valitessaan. Kun lisäksi lain esitöissä esitetty hakemusmaksu rekisteriin pääsemiseksi on tulkkien palkkioihin suhteutettuna korkea, on mahdollista, ettei rekisterin edellyttämän pätevyyden hankkimista pidetä riittävän houkuttelevana. Tämä puolestaan hidastaa oikeustulkkierekisterin karttumista ja laadukkaan tulkkauksen varmistamista oikeudellisissa prosesseissa.

SKTL:n kanta onkin, että direktiivin mukaiseen tavoitteeseen päästäisiin parhaiten ja nopeimmin, jos rekisteriin alkuvaiheessa olisi mahdollista ottaa määrääjäksi myös muita, osaamisensa todentavia ammattitulkkeja.

Helsinki 3.11.2015

SUOMEN KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN LIITTO – FINLANDS ÖVERSÄTTAR- OCH
TOLKFÖRBUND RY

Liisa Laakso-Tammisto
varapuheenjohtaja

Kristiina Antinjuntti
toiminnanjohtaja

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto edustaa noin 1800 Suomessa toimivaa kääntäjää ja tulkkia. Lausunnot valmistellaan kyseisen alan asiantuntijaryhmissä. Tämän lausunnon valmisteluun on osallistunut SKTL:n tulkkiyaoston edustus.